SANOMALEHTIEN LIITTO

Lausunto
28.3.2017

Viite: HE 272/2016 vp

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle

Viisipäiväinen sanomalehtijakelu tulee turvata koko maassa

Sanomalehtien Liitto kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä postilain uudistamiseksi ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

Sanomalehtien Liitto pitää tärkeänä, että vähintään 5-päiväisen sanomalehtijakelun turvaava jakelupalvelu säilyy tavalla tai toisella koko maassa. Vaikka postilain yleispalveluvelvoite koskee tällä hetkellä vain pientä osaa jakelutuotteista, on perusjakelun tuottamalla palveluverkolla suuri merkitys myös kaikille muille jakelutuotteille, ennen kaikkea lehdille. Kansalaisten asuinpaikasta riippumaton tasapuolinen mahdollisuus tiedonsaantiin tukee sananvapautta ja on demokratiaan kuuluva perusoikeus.

Sanomalehtien sopimusperusteisesti tuottama varhaisjakeluverkko takaa sanomalehtien päivittäisen jakelun suurimmalle osalle lehdistä lähellä niiden ilmestymisaluetta, mutta etenkin monet valtakunnalliset sanomalehdet ja paikallislehdet tarvitsevat perusjakeluverkkoa myös varhaisjakelualueella saadakseen lehden perille tilaajille ja mainostajille luvattuna päivänä. Lehdille on olennaista, että jakelupäivä on ennakoitava.

Sanomalehtien Liiton lähtökohta on, että Suomen tulisi ensisijaisesti noudattaa EU:n postidirektiiviä ja toteuttaa sen mukaista 5-päiväistä yleispalvelutuotteiden keräilyä ja jakelua. Mikäli yleispalvelutuotteiden jakeluvelvoitetta joudutaan väljentämään, on lakiesityksessä ehdotettu jako sanomalehtien varhaisjakelualueisiin ja niiden ulkopuolisiin alueisiin perusteltu kansalaisten kokonaispostipalveluiden toteutumisen näkökulmasta. Olennaista on varmistaa lain kirjauksilla, että lailla turvattava viisipäiväinen (ei-varhaisjakelualue) tai vähintään kolmipäiväinen (varhaisjakelualue) postinjakelupalvelu käytännössä toteutuu.

Riittävä perusjakelu koko maahan

Hallituksen esityksen tavoitteena on turvata 5-päiväinen jakelu kaikille kotitalouksille joko sanomalehtien varhaisjakeluna tai yleispalveluyrityksen perusjakeluna. Sanomalehtien varhaisjakelualueella yleispalvelukirjeiden perusjakelu voisi muuttua 3-päiväiseksi. Muutos ehdotetaan toteutettavaksi muuttamalla postilain 19 §:n mukaista laatustandardia. Ehdotettu 19 § laatustandardi edellyttää, että 50 % kirjeistä olisi jaettava neljäntenä ja 97 % viidentenä päivänä jättöpäivästä lukien. Hallituksen esityksen perusteluissa (s. 68) todetaan, että kulkunopeuden hidastaminen niin sanottuun J+4 vaatimukseen ei mahdollistaisi jakelupäivien vähentämistä enempää kuin kahdella päivällä viikossa.

Hallituksen esityksessä valittu sääntelytapa ei välttämättä turvaa kolmepäiväistä jakelua. Jos yleispalveluyritys kykenee täyttämään ehdotetun laatustandardin jakelemalla yleispalvelukirjeet

vain kerran tai kaksi viikossa, ei toimintaan välttämättä voitaisi ehdotetun postilain pykälän nojalla puuttua.

Pelkästään ehdotetun 19 §:n mukaisen laatustandardin noudattaminen näyttäisi sallivan toimintamallin, jossa yleispalveluyritys keräilee kirjeet joka arkipäivä (ma–pe) mutta jakaa ne vain kerran viikossa, esimerkiksi seuraavan viikon maanantaina. Tällöin edellisenä maanantaina keräillyn kirjeen jakelunopeus olisi lain sallima J+5 ja muina päivinä keräiltyjen kirjeiden vähintään lain sallima J+4. Sanomalehtien Liitto ei pidä näin merkittävää laadun heikentämistä perusteltuna.

Sanomalehtien Liitto katsoo, että lakia säädettäessä tulee varmistaa, että Viestintävirastolla on riittävä toimivalta valvoa lain perusteluissa tavoitteeksi asetetun kolmepäiväisen jakelun toteutumista. Siksi kolmepäiväistä jakelua koskeva nimenomainen säädös olisi syytä kirjata lain tasolle.

Tällä hetkellä Viestintävirasto valvoo laatustandardin toteutumista ainoastaan valtakunnallisella tasolla. Jos laatustandardia heikennetään hallituksen esityksessä ehdotetulla tavalla, on uhkana, että muutaman suurimman kaupungin ulkopuolella jakelustandardiksi vakiintuu J+5. Kansalaisten palveluiden yhdenvertaisuuden varmistamiseksi postilaissa tulisi edellyttää, että laatustandardi toteutuu tasapuolisesti maan kaikissa osissa. Laatustandardin toteutumista tulisi valvoa maakunnittain siten, että kirjeiden jakelunopeuden tulee täyttää 19 §:ssä asetettu laatustandardi jokaisessa maakunnassa erikseen tarkasteltuna.

Lakiehdotuksen tavoitteet voidaan saavuttaa nykyisellä 2. luokan laatustandardilla

Sanomalehtien Liitto ymmärtää postilain uudistuksen tavoitteet normien purusta ja yleispalvelun tarjoajan liiketoiminnan joustavoittamisesta. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi ei ole välttämätöntä muuttaa 19 § 1 momentissa säädettyä toisen luokan kirjeen jakelunopeutta. Nykyinen toisen luokan jakelunopeus (95 % jaettava viimeistään toisena päivänä ja 98 % viimeistään kolmantena päivänä jättöpäivästä lukien) antaa mahdollisuuden tehostaa yleispalvelukirjeiden jakelua esimerkiksi yhdistämällä jakelut varhaisjakelun kanssa.

Yleispalvelukirjeiden jakelusta aiheutuvaa kustannustaakkaa voidaan pienentää laajentamalla postilain 18 §:n mukaisen poikkeuksen soveltamisalaa hallituksen esityksessä ehdotetusta 1000 taloudesta siten, ettei poikkeuksen piiriin tulevien talouksien lukumäärää rajattaisi suoraan laissa. Joustavan mallin avulla poikkeusta voitaisiin soveltaa kaikkiin sellaisiin kotitalouksiin, joiden postijakelusta aiheutuu etäisen tai vaikeakulkuisen sijainnin tai muun vastaavan syyn vuoksi erittäin huomattavia ja muuhun jakeluun nähden moninkertaisia kustannuksia. Vaihtoehtoisesti poikkeuksen piirissä olevien talouksien lukumäärää voisi selvästi korottaa.

Hankintamenettelyn koskettava koko perusjakelua

Sanomalehtien Liitto kannattaa lakiehdotuksessa esitettyä hankintamenettelyä. Hyvin toteutettuna hankintamenettelyn avulla voidaan pienentää haja-asutusalueiden jakelusta aiheutuvaa kustannusrasitetta, turvata sanomalehtien tarvitsema viisipäiväinen jakelu ja luoda osaan maasta kaikille palveluntarjoajille avoin jakeluverkko. Hankintamenettelyä tulisi kehittää tähän suuntaan sekä laintasoista sääntelyä täsmentämällä että valtion omistajaohjauksen kautta.

Lakiehdotuksen mukaan 17 § 2 momentissa tarkoitettu hankintamenettely koskisi ainoastaan yleispalvelukirjeitä. Kuten hallituksen esityksessä todetaan, yleispalvelukirjeet muodostavat vain pienen osan jaettavan postin volyymista. Jos Posti kilpailuttaisi haja-asutusalueilla ainoastaan yleispalvelukirjeen jakelun, ei hankintamenettelyn kautta syntyisi aidosti kannattavaa liiketoimintaa. Samalla haja-asutusalueille voisi kaksi jakeluverkkoa: kilpailutettu yleispalvelukirjeiden jakelu ja Postin oma muiden tuotteiden jakelu. Tämä ei edistäisi lakiehdotuksen tavoitetta pienentää yleispalvelusta aiheutuvia kustannuksia ja luoda haja-alueille uutta yritystoimintaa. Siksi hankintamenettelyn tulisi käytännössä koskea koko perusjakelua.

Ehdotetussa 17 § 2 momentissa velvoitetaan yleispalveluyritys hankkimaan viisipäiväinen jakelu niillä alueilla, joissa ei ole sanomalehtien varhaisjakeluverkkoa. Laki ei kuitenkaan suoranaisesti velvoita valittua jakelutoimijaa, oli se sitten yksityinen palveluntarjoaja tai Postin oma yksikkö, todellisuudessa hoitamaan jakelua näillä alueilla viitenä päivänä viikossa. 19 §:ssä säädettyä jakelunopeuden laatustandardia sovelletaan koko maassa. Ehdotettu uusi laatustandardi mahdollistaa hallituksen esityksen mukaan jakelun järjestämisen vain kolme kertaa viikossa ja todellisuudessa sallii jakeluiden harventamisen yhteen tai kahteen kertaan viikossa. Sanomalehtien Liitto katsoo, että sääntelyä tulee tältä osin täsmentää niin, että varhaisjakelualueen ulkopuolisilla alueilla jakelu on järjestettävä poikkeuksetta viitenä päivänä viikossa laatustandardista riippumatta.

Varhaisjakelualue määriteltävä riittävän tarkasti

Varhaisjakelu tarkoittaa Sanomalehtien Liiton näkemyksen mukaan postinsaajan omaan postilaatikkoon tai -luukkuun jokaisen arkipäivänä tehtyä jakelua, joka tällä hetkellä pääsääntöisesti päättyy aamulla klo 6.00-7.00 mennessä. 17 § 2 momentin mukainen aluerajaus tulee toteuttaa siten, että jokaisella kotitaloudella (18 § poikkeuksia lukuun ottamatta) on mahdollisuus saada viisipäiväinen jakelu joko varhaisjakeluverkon tai yleispalveluyrityksen kautta.

Jotta lailla tavoiteltuun lopputulokseen eli viisipäiväisen jakelun turvaamiseen tavalla tai toisella koko maassa päästäisiin, ei hankintamenettelyn varhaisjakeluverkkoon tule laskea mukaan niin sanottuja heittolaatikoita, vaan ainoastaan postinsaajan omaan postilaatikkoon tai -luukkuun tehty varhaisjakelu.

Varhaisjakeluverkon määrittelyssä käytettävät tekniset parametrit, esimerkiksi postinumeroalueet, eivät saa johtaa siihen, että osa kotitalouksista jäisi sekä sanomalehtien varhaisjakelun että yleispalvelukirjeiden viisipäiväisen jakelun ulkopuolelle.

Jakelupäivien vähentämiselle on varattava riittävä siirtymäaika

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi siirtymäaika ainoastaan hankintamenettelyä koskevaan 17 §:ään. Sanomalehtien Liitto ei pidä tätä riittävänä. Jos postilakia muutetaan niin, että jakelupäivien määrä vähenee edes osassa maata, tulee muutokselle varata riittävän pitkä siirtymäaika. Riittävä siirtymäaika on tarpeen, jotta Postin perusjakelusta riippuvaiset toimijat voivat varautua muutokseen omassa liiketoiminnassaan. Tämän vuoksi siirtymäajan tulee koskea sekä 17 §:ää että 19 §:ää ja sen tulee olla vähintään yksi vuosi.

Rekistereiden avoimuus elintärkeää kilpailulle

Sanomalehtien Liitto kannattaa ehdotettua postinumerojärjestelmää (37 §) ja osoiterekisteriä (38 §) koskevia muutoksia. Rekisteritietojen avoimuus ja hinnoittelu irrotuskustannuksin ovat välttämättömiä edellytyksiä postimarkkinoiden todellisen kilpailun avaamiselle. Kaikkien osapuolten tasapuolisten toimintaedellytysten turvaamiseksi olisi lisäksi harkittava postinumerojärjestelmän ja/tai osoiterekisterin ylläpidon siirtämistä yleispalveluyritykseltä neutraalille kolmannelle osapuolelle.

Helsingissä 28.3.2017

SANOMALEHTIEN LIITTO

Jukka Holmberg
Liittojohtaja

Sanomalehtien Liitto on sanomalehtien ja kaupunkilehtien kustantajien toimialajärjestö. Se on media-alan yhteistä edunvalvontaa hoitavan Medialiiton suurin jäsenjärjestö. Sanomalehtien Liittoon kuuluu 120 yritystä ja 237 lehteä.

Pykäläehdotukset

Ensisijaisesti Sanomalehtien Liitto kannattaa keräilyä ja jakelua koskevan 17 §:n säilyttämistä nykyisessä muodossa. Toissijaisesti Sanomalehtien Liitto ehdottaa seuraavia tarkennuksia (ehdotetut lisäykset on merkitty *kursiivilla alleviivattuna* ja poistot yliviivattuna):

17 § Keräily ja jakelu

Yleispalveluun kuuluvat kirjelähetykset on keräiltävä ja jaettava viitenä arkipäivänä viikossa, arkipyhiä lukuun ottamatta ottaen huomioon lain 19 §:n yleispalvelun laatustandardi. *Muilla kuin 2 momentissa tarkoitetuilla alueilla yleispalveluun kuuluvat kirjelähetykset on kuitenkin jaettava aina vähintään kolmena arkipäivänä viikossa, arkipyhiä lukuun ottamatta.*

Niillä Viestintäviraston määrittelemillä alueilla, joilla ei ole toteutettu kaupallisin ehdoin sovittua, vähintään viisi kertaa viikossa ilmestyvän tilatun lehden jakelua *postinsaajan omaan laatikkoon tai luukkuun arkipäivisin pääsääntöisesti ennen kello 7.00* (sanomalehtien varhaisjakeluverkko), yleispalvelun tarjoajan on hankittava viisipäiväinen jakelu. Hankinnan järjestämisestä säädetään vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetussa laissa (/). Viestintäviraston on selvitettävä vuosittain, miltä osin sanomalehtien varhaisjakeluverkkoihin on tehty muutoksia, ja tarvittaessa määriteltävä edellä tarkoitetut alueet uudelleen. *Hankintamenettelyssä valituksi tulleen jakelijan on jaettava yleispalveluun kuuluvat kirjelähetykset poikkeuksetta vähintään kerran päivässä viitenä arkipäivänä viikossa, arkipyhiä lukuun ottamatta.*

[3-6 momentit kuten esitetty]

18 § Poikkeukset keräily- ja jakelutiheydestä

Yleispalvelun tarjoajalla on oikeus poiketa 17 §:ssä säädetystä keräily- ja jakelutiheydestä, kun kyseessä on vaikeakulkuisella saaristo- tai erämaa-alueella sijaitseva talous *tai jos keräilyn ja jakelun järjestäminen taloudelle muusta vastaavasta syystä aiheuttaa yleispalveluyritykselle poikkeuksellisen suuret kustannukset.* Näiden talouksien 17 §:ssä tarkoitettu keräily ja jakelu on tehtävä vähintään kerran viikossa. Poikkeuksen piirissä voi olla koko maassa enintään 1000 taloutta.

[2-3 momentit kuten esitetty]

19 § Yleispalvelun laatustandardi

Yleispalvelun laatustandardi

Yleispalveluun kuuluvat kotimaan kirjelähetykset, jotka on jätetty yleispalvelun tarjoajan välitettäviksi ja joista on maksettu voimassa oleva maksu, on jaettava siten, että lähetyksistä vähintään 50 *95* prosenttia on perillä viimeistään jättöpäivästä lukien neljäntenä *toisena* arkipäivänä ja vähintään 97 *98* prosenttia viimeistään viidentenä *kolmantena* arkipäivänä. *Viestintävirasto valvoo laatustandardin toteutumista maakunnittain*.

[2 momentti kuten esitetty]